

4/2013

Familiiegjenforente kvinner i distriktet

*Tverrfaglig samarbeid om integrering
i Namdalseid og Verran*

Marte Taylor Bye,
KUN Senter for kunnskap og likestilling

Senter for kunnskap
og likestilling

www.kun.no

Sammendrag

Prosjektet 'Familiegjenforente kvinner i distriktet' har kartlagt situasjonen for familiegjenforente kvinner i Namdalseid og Verran kommune. I et tverrfaglig samarbeid med kunstneren Brynhild Bye-Tiller har vi prøvd ut hvordan involverende kunstproduksjoner kan bidra til å skape inkluderende møteplasser og styrke integreringen av innvandrere. Prosessene i de to distriktskommunene viser positive resultater, og vi peker på viktige kriterier for å lykkes.

Prosjektet er finansiert av Kommunal – og regionaldepartementet og Nord – Trøndelag fylkeskommune.

Abstract

The project 'Familiegjenforente kvinner i distriktet' has mapped the situation for immigrant women married to Norwegian men in the municipalities of Namdalseid and Verran. Through an interdisciplinary cooperation with the artist Brynhild Bye-Tiller we have tested how involving art processes can contribute in creating including meeting places and strengthen the integration of immigrants. The processes in these two district municipalities show positive results, and we point at some important criteria to succeed.

Innhold

Målsetting.....	4
Vurdering av måloppnåelse.....	4
Organisering	5
Prosjektpartnere	5
Aktiviteter	5
Gjennomføring i henhold til prosjektplan	6
Synlighet og kunnskapsspredning	6
Fagrapport.....	7
Kommunale tilbud til innvandrerkvinner	7
Telle hoder-å nå og mobilisere innvandrerkvinner i distriktet.....	8
Transport	9
Kunnskap og holdninger.....	10
Nettverk og møteplasser	10
Kunst som samlende aktivitet	12
Fokusgruppe og medvirkning	13
Referanser	14
Vedlegg	15

Målsetting

Hovedmålsettingen med dette prosjektet var å utvikle ny kunnskap og forståelse av metoder for inkludering og integrering av kvinner som kommer til bygdene gjennom migrasjonsekteskap og legge grunnlag for at kommuner skal kunne tilby gode og likeverdige tjenester for denne gruppen.

Hovedmålsettingen skulle oppnås gjennom å:

- Kartlegge distriktskommunenes kunnskap om ekteskapsinnvandrede kvinners rettigheter i og synliggjøre ulike metoder og praksis i integreringsarbeid.
- Identifisere og tilrettelegge for nettverk av kvinner som ellers kan være lite synlige og tilgjengelige i lokalsamfunnet
- Gi ny kunnskap for å forbedre kommunale tilbud rettet mot målgruppen

Vurdering av måloppnåelse

Kartleggingen av kommunenes kunnskap og praksis i integreringsarbeid finnes i fagrapporten. I prosjektsøknaden var det fire deltakerkommuner, to fra Nord-Trøndelag og to fra Sør-Trøndelag. Vi fikk imidlertid ikke støtte fra Sør-Trøndelag fylke og så oss derfor nødt til å halvere antall kommuner til to. Siden vi gjennomførte i to og ikke fire kommuner som opprinnelig planlagt, er det vanskelig å trekke si noe om funnene gjelder distriktskommuner generelt. Når det er sagt så styrkes funnene i denne rapporten av erfaringer fra andre prosjekter i distriktet som KUN har gjennomført i Nordland, for eksempel 'Mentor Salten', 'Kunnskap, veien til integrering' og 'Innvandrere, en ressurs i Nordland'.

I begge kommuner har vi samlet nettverk på 10-12 kvinner med og uten innvandrerbakgrunn. Disse nettverkene hadde ikke tidligere vært samlet. I begge kommunene har nettverkene arenaer for å fortsette kontakten på månedlige møter på biblioteket i de respektive kommunene.

I våre møter med tjenesteområder i begge kommuner har vi presentert funn fra prosjektet, og vi mener at disse diskusjonene, sammen med kunstproduksjonene, er viktige bidrag til å forbedre kommunale tilbud rettet mot målgruppa, og til integreringsprosessen av innvandrere i lokalsamfunnet.

Prosjektet har ført til en større bevissthet hos de som jobber i kommunen, og kommunen har blitt mer klar over hvilke ressurser som finnes blant innbyggerne. Deltakerne har blitt mer synlige i samfunnet, både som individer og som gruppe, og gjennom prosjektaktivitetene har deltakerne skapt nettverk og fått tilgang til nye arenaer.

Organisering

Prosjektpartnere

Kommuner: Namdalseid kommune ved kultursjef Lisbeth Lein og Vivian Martinsen. Verran kommune ved rådgiver Anita Ulstad, bibliotekleder Dalia Brønstad og flyktningkoordinator Tobjørn Valle

Kunstnere: Brynhild Bye, Vigdis Haugtrø og Guro Hustad Stugu

Aktiviteter

Prosjektet skulle utvikle en arbeidsmodell for kommuner som vil bidra til å styrke familieinnvandrede kvinner sine muligheter til å utvikle sine ressurser og delta i det norske samfunnet. Prosjektet var et tverrfaglig prosjekt. KUN gjennomførte kartlegginger, intervjuer med kvinner med innvandrerbakgrunn samt med ansatte i kommunen og møter med ulike tjenesteområder i begge kommuner. Kunstner Brynhild Bye-Tiller var ansvarlig for to kunstproduksjoner, en i hver kommune. I Namdalseid samarbeidet hun med seg kunstnerne Vigdis Haugtrø og Guro Hustad Stugu. Deltakere i begge kunstproduksjonene var kvinner med og uten innvandrerbakgrunn. Kunstprosjektene ga kvinnene en felles arena og en mulighet til å uttrykke seg på en måte som omgår språklige utfordringer. Resultatene fra prosjektet ble presentert og diskutert med ansatte i Namdalseid. Et tilsvarende møte ble planlagt i Verran men dette måtte avlyses. Vi planlegger å presentere denne rapporten for NAV og helsestasjonen i Verran i løpet av januar/februar 2014.

	Aktivitet
August 2012	Møte prosjektgruppe Namdalseid
Oktober 2012	Møte prosjektgruppe Namdalseid
November 2012	Oppstartmøte og to prosjektmøter kunstprosjekt Namdalseid
	Intervju opplæringskoordinator
Desember 2012	Evaluering av arbeidsprosess
	Kunståpning og utstilling- til januar 2013
	Orientering til formannskapet om prosjektet
Mars 2013	Prosjektpresentasjon Framsnakk-konferansen på Steinkjer
Aril 2013	Evalueringsmøte kunstproduksjon Namdalseid
Juni 2013	Oppstartsmøte Verran
August 2013	Møte prosjektgruppe Verran
September 2013	Møte med NAV, skole og helsestasjon i Namdalseid, presentasjon av analyse av intervjuer
Oktober 2013	Møte prosjektgruppe Verran, to gruppeintervjuer med kvinner med innvandrerbakgrunn i kommunen
November 2013	Åpning og utstilling Verran

Gjennomføring i henhold til prosjektplan

Prosjektplanen la opp til en parallell prosess i kommunene, men vi gjorde om på dette og gjennomførte aktiviteter først i Namdalseid, med kunstutstilling på kommunehuset der i desember 2012, og så i Verran, med kunstutstilling i Malm i november 2013. Den planlagte fellessamlinga gikk også ut, og i stedet gjennomførte Verran kommune studiebesøk til Namdalseid, og Namdalseid ble invitert til kunståpning i Verran.

Målgruppa ble i praksis utvidet. I tillegg til å invitere med familiegitte kvinner gift med nordmenn, ble det i kunstprosessene invitert inn arbeidsinnvandrere og flyktninger, i tillegg til norske kvinner. Gruppeintervjuene som ble gjennomført i Verran var med kvinner med innvandrerbakgrunn, og omtrent halvparten av denne gruppa hadde flyktningebakgrunn. Med bakgrunn i at vi ser at de ulike gruppene har mange av de samme erfaringene, og i at et av målene var å tilrettelegge for større sosiale nettverk, ser vi ikke noe problematisk i dette.

Kunstprosjektet i Namdalseid ble presentert på Framsnakk-konferansen i Steinkjer 8. mars 2012, og vi ønsker i etterkant av prosjektperioden å presentere samlede erfaringer fra begge kommuner i aktuelle fora. Vi har hatt god pressedekning i regionen underveis, og avisoppslag er lagt ved i fagrapporten Vi har og gode erfaringer med å opprette en facebookside for prosjektet, som er felles for begge kommunene. Her ligger mye fotodokumentasjon, og siden kan brukes av deltakerne og kommunene til å gi beskjeder og dele kunnskap. Siden er åpen og finnes på <https://www.facebook.com/immigrantwomen>

Synlighet og kunnskapsspredning

Det har vært viktig å få mediedekning av prosjektet. Vi har hatt en del avisoppslag i Lokalavisa Namdalseid-Verran, Namdalsavisa og Trønderavisa. Et utvalg av disse artiklene er lagt ved som vedlegg. I Verran ble kunstprosjektet dekket av Midt-Nytt den 25.11.13. Lenke til innslaget finnes her <http://tv.nrk.no/serie/distriktsnyheter-midtnytt/dktl99112513/25-11-2013#t=9m23s>

Fagrappport

Kommunale tilbud til innvandrerkvinner

Kommuner har et ansvar for at alle innbyggere skal ha mulighet til å utnytte sine ressurser og til å delta i samfunnet. For å nå dette målet trenger kommunen kunnskap om sine innbyggere og ulike grupper. Dette kunnskapsgrunnlaget er nødvendig for å tilpasse informasjon og for å kunne iverksette tiltak for grupper man ser er særlig sårbare.

Kommunen skal også yte likeverdige offentlige tjenester. Likestillings- og diskrimineringsombudet definerer disse kjennetegnene ved likeverdige offentlige tjenester:

- Ledelsen jobber aktivt og dedikert for at alle får tilpassete tjenester av like god kvalitet
- Ledelse og ansatte har kunnskap om hvordan de unngår å diskriminere og hvordan de tilpasser tjenesten til hver enkelt person
- tjenesten er fysisk tilgjengelig for brukeren
- Informasjon er relevant og tilgjengelig
- brukerne har innflytelse på tjenesten
- ansatte viser i sin tale og kommunikasjon respekt og interesse for den enkelte brukers behov og situasjon

Som nevnt i Fafo-rapporten 'en fot innenfor', er ekteskapsinnvandrede kvinner en spesielt sårbar og ofte oversett gruppe, som har svært varierende tilbud i ulike kommuner. Flere faktorer avgjør hvilke kommunale tilbud som rettes mot innvandrere generelt, og familieinnvandrede kvinner spesielt. I Namdalseid tar ikke kommunen imot flyktninger. Det betyr at innvandrerne i kommunen stort sett er arbeidsinnvandrere og familieinnvandrere. I alt 59 registrerte innvandrere utgjør 3,5 prosent av befolkninga. Kommunen samarbeider med voksenopplæringa i nabokommunene Steinkjer og Namsos, og har ansatt en språkkordinator som holder kontakten med voksenopplæringa og er et bindeledd mellom dem og språkelever som bor i kommunen. Andre tjenesteområder som møter målgruppa er helsestasjonen og NAV. Kulturenheten, som var vår hovedsamarbeidspartner, har også tidligere hatt prosjekter rettet mot innvandrere i kommunen, og gjennomfører månedlige treff for gruppa på kommunebiblioteket. Det foregår ingen formalisert koordinering mellom disse tjenestene ovenfor innvandrere i kommunen.

Verran kommune tar på sin side imot flyktninger, og kommunen kjøper inn tjenester fra voksenopplæringa på Steinkjer, som kommer og har undervisning i Verran. I løpet av prosjektperioden ble det ansatt en flyktningkonsulent i kommunen. En stor andel polske arbeidsinnvandrere gjør sitt til at Verran topper fylkesstatistikken over andel innvandrere i kommunen. Det er registrert 518 personer med innvandrerbakgrunn i kommunen, 18,3 prosent av befolkninga. De fleste kommer fra Polen, Eritrea, Tyskland og Litauen. Også biblioteket i Verran har tidligere hatt treff for innvandrere på biblioteket, og dette ble gjeninnført i løpet av prosjektperioden. Det var for øvrig nytt i dette prosjektet at

kommunen rettet oppmerksomheten spesifikt mot ekteskapsinnvandrede kvinner i kommunen.

De ulike ordningene i disse to kommunene bekrefter at det er svært ulike måter å organisere kommunale tilbud på. I Skaun kommune, som opprinnelig skulle være med i prosjektet, har de valgt en egen modell hvor flyktningkonsulenten en dag i uka har åpen kontordag, hvor alle innvandrere er velkomne. Flyktningkonsulenten er i tillegg samlokalisert med frivillighetssentralen i kommunen. Dette kan være et godt grep for å legge til rette for godt samarbeid mellom kommunen og frivillige lag og organisasjoner.

Telle hoder-å nå og mobilisere innvandrerkvinner i distriktet

Hvem er de? Og hvordan få tak i dem? Kvinner med innvandrerbakgrunn som er gift med nordmenn er en gruppe som få kommuner har systematisk oversikt over. Gjennom Nasjonalt introduksjonsregister (NIR) registreres alle personer som har rett og/eller plikt til norskopplæring. Det er ulikt hvordan kommuner benytter seg av NIR. En del kommuner sender ut informasjon til alle som føres inn i dette registeret. Noen sender automatisk ut informasjon til nylig registrerte, andre sender ut melding til innvandrere i kommunen som begynner å nærme seg treårsgrensa for å gjennomføre språkopplæring. Det er kvinnes eget ansvar å kontakte kommunen. Vi har blitt fortalt om tilfeller hvor kvinner har vært i landet i flere år før de for første gang kommer i kontakt med kommunen. Med tanke på hvor viktig tidlig språkopplæring er for integreringsprosessen er dette problematisk. For at alle innbyggerne skal kunne utnytte sine evner i lokalsamfunnet bør de så tidlig som mulig få vite om sine muligheter, samtidig som kommunen trenger å vite om hvilken kompetanse og arbeidserfaring som finnes blant sine innbyggere.

I både Namdalseid og Verran har kartleggingen og rekrutteringen til gruppesamtaler og kunstproduksjoner utgjort en vesentlig del av prosjektarbeidet. I Namdalseid ble rekrutteringen gjort ved hjelp av nettverk fra tidligere kunstprosjekter, og gjennom kartlegging gjennom ulike andre nettverk i kommunen. Der språkproblemene var store, gjennomførte kulturavdelinga forberedelsesbesøk hos deltakerne for å forsikre seg om at de hadde informasjonen de trengte. Her ville vi ikke klart å rekruttere utelukkende ved hjelp av skriftlige invitasjoner, og vi opplevde at personlig kontakt var nødvendig for å få samlet en stor nok gruppe. For å forankre kunnskap og prosjektresultater, var det viktig at det var ansatte i kommunen som rekrutterte og fungerte som kontaktpersoner. I Verran ble deltakerne rekruttert fra voksenopplæringa, gjennom eksisterende nettverk og snøballeffekten. En del ekteskapsinnvandrede kvinner ble kontaktet direkte. Slik klarte vi å samle grupper i ønsket størrelse i begge kommunene, men vi vet at vi ikke nådde fram til alle.

Kommunen mangler altså informasjon om en del av sine innbyggere. I tillegg savner innvandrerkvinnene vi har snakket med informasjon fra kommunen. Bedre informasjon var noe av det fokusgruppa i Verran etterlyste. Dette gjelder både informasjon om kommunen og dens tjenester, frivillige organisasjoner og rettigheter og muligheter. Verken Namdalseid

eller Verran har samlet og koordinert egen informasjon rettet mot innvandrere som ikke faller innenfor introduksjonsordningen. Det finnes ulike måter å løse dette på. Enkelte kommuner har som praksis å sende ut velkomstbrev til alle nye innbyggere i kommunen, og her har de også mulighet til å nå fram med tilpasset informasjon. Informasjon til denne gruppa kan også gjøres tilgjengelig på servicetorget og kommunens nettsider. Det er ofte helsestasjonen som møter kvinner i denne gruppa først, i det minste i familier hvor barn er involvert. Kommuner som har informasjon til denne gruppa kan med fordel bruke helsestasjonen som kanal.

Spørsmål kommuner bør vite noe om er:

- *Hvem har innvandrerbakgrunn i din kommune?*
- *Hvilke kilder og kanaler kan man oppsøke for å finne informasjon om innvandrere i kommunen?*
- *Hvordan kan kommunen sørge for at innbyggere med innvandrerbakgrunn får den informasjonen de trenger?*

Transport

For å samle deltakerne i en langstrakt kommune som Namdalseid arrangerte prosjektgruppa skyss for deltakere som bodde langt unna kommunesentrum og som ikke kunne bruke egen bil. Kollektivtransport kan ofte være en utfordring i distriktskommuner. Innvandrere generelt og innvandrerkvinner spesielt, er grupper som ofte ikke har gyldig norsk førerkort og/eller tilgang på bil. Kunstproduksjonen i Verran ble gjennomført på Malm, hvor de fleste av deltakerne også bodde.

Skal man bevege seg mellom kommunene i Nord-Trøndelag finnes en tilbringertjeneste som kompenserer for manglende bussavganger i mindre kommuner. Bor man langt unna bussholdeplass kan man bestille drosje som tilslutning til bussavganger, og betale samme pris som bussbillett. Dette er et viktig distriktspolitisk virkemiddel som jevner ut forskjellen mellom ulike kommuner og tettsteder i fylket, og mellom de som kjører og de som ikke kjører. Samtidig ser vi at det kan informeres bedre om dette, og at det å bestille tjenesten av noen oppleves som utfordrende. Fokusgruppen i Verran fortalte om at språkproblemer gjorde det vanskelig for dem å bestille denne tjenesten. Kanskje kan kommunene og/eller transportbyråene se på bestillingsrutinene med tanke på å gjøre det enklere å bestille transport for dem som ikke har norsk som morsmål, i det minste bør informasjon om denne tjenesten være tilgjengelig for gruppa.

Kommuner eller frivillige lag som organiserer aktiviteter og ønsker å inkludere innvandrerkvinner, bør undersøke om det er behov for å arrangere skyss eller transport for å rekruttere denne gruppen. Det vil også være viktig å tenke på at møtestedet man velger er tilgjengelig.

Kunnskap og holdninger

'De har vel ikke noen rettigheter? De har jo kommet hit frivillig' (kommuneansatt)

Ulike grupper innvandrere har ulike rettigheter og plikter, og det er viktig at de får rett informasjon. Mindre kommuner har gjerne færre ansatte, som har ansvar for flere ulike arbeidsområder enn i større kommuner. Dette stiller store krav til at den enkelte

ansatte har oversikt over gjeldende lover og regler. Vi har i tilsvarende prosjekter i andre kommuner sett at en del familiegjenforente kvinner selv ikke er klar over kravene som stilles hvis de for eksempel skal kunne søke om opphold på selvstendig grunnlag. De må da ha tilfredsstillende norsk språknivå eller gjennomført et obligatorisk antall timer språkundervisning for at deres søknad om statsborgerskap skal vurderes. Som nevnt tidligere er familiegjenforente kvinner potensielt sårbare fordi de i stor grad er avhengig av ektemannen for å få informasjonen de trenger. Dermed blir også informasjonen de får fra kontaktpersoner i kommunen spesielt viktig. Sitatet ovenfor stammer fra en ansatt i en av deltakerkommunene, og illustrerer at det finnes et kunnskapsbehov også blant kommuneansatte. Vi har og møtt kommuneansatte som har stilt spørsmål om kvinner i målgruppa nødvendigvis har større utfordringer enn innflyttere fra andre deler av landet. Samtidig som det kan være et poeng at små bygdesamfunn kan være utfordrende å finne sin plass i som innflytter uansett hvor man kommer fra, vitner utsagnet om mangel på forståelse for de særskilte utfordringene som kan følge med ikke å mestre språket og å flytte til en annen kultur.

I tillegg til at kommuneansatte trenger kunnskap om de ulike gruppenes rettigheter og plikter kan det også være nyttig å arbeide med holdninger.

Spørsmål til kommunen:

- *Har ledere og ansatte informasjonen som trengs om ulike gruppers rettigheter og plikter?*
- *Finnes det rutiner for å sikre at ansatte i sin tale og kommunikasjon viser respekt og interesse for den enkelte brukers behov og situasjon?*

Nettverk og møteplasser

Noe som ofte blir holdt fram som en fordel i små kommuner, er oversiktlige forhold og at man ikke risikerer å forsvinne i mengden. Dette støttes også i rapporten 'Derfor blir vi her- Innvandrere i Distrikts-Norge' fra NIBR. Tross oversiktlige forhold er det ikke nødvendigvis sann at alle er synlige, og at møteplasser oppstår av seg selv.

'Jeg visste ikke at det bodde en afrikaner bak mølla!' (deltaker i kunstprosjekt)

Det har vært tydelig at prosjektaktivitetene har muliggjort nye vennskap og nettverk. En av deltakerne forteller at før følte hun seg isolert og satt mye alene i huset sitt, og at nå etter prosjektet har hun flere hun kunne ringe til, som besøker hverandre og finner på ting

sammen. En annen forteller at da hun hørte om at det var et prosjekt for innvandrerkvinner, meldte hun seg på med en gang, fordi, som hun sa 'det er første gangen jeg har hørt om aktiviteter spesielt rettet mot oss'.

Samtidig var det et mål å skape en møteplass hvor også norske kvinner kunne delta. I Namdalseid ble bygdekvinnelaget invitert inn, og omtrent halvparten av deltakerne i kunstprosjektet var norske. I Verran ble sanitetskvinnene invitert til å delta, men det var bare en norsk deltaker i kunstproduksjonen. Selv om ikke Sanitetskvinnene deltok i kunstproduksjonen var det fler lokale aktører involvert underveis i Verran, blant annet spilte trekkspillklubben på utstillingsavslutningen, og det ble arrangert omvisning i gruva med en tidligere gruvesjefen i Malm.

De felles aktivitetene ga deltakerne anledning til å bli kjent med hverandre og synliggjorde interesser og ressurser. Noen deltakere viste seg å være svært fotointeressert, en ønsket å tilbringe tid sammen med eldre og lurte på hvordan hun kunne få til dette. Vi fikk også vite om kvinnes utdanning og yrkeserfaring.

I arbeidet med kunstproduksjonene kom prosjektgruppa tett på den enkelte deltaker, og det kom opp en del personlige historier og forhold som bør følges opp. I kunstproduksjonen kom kunstnerne tett inn på deltakerne. Med en såpass personlig kontakt, oppstår det også et visst ansvar. Når man initierer slike aktiviteter er det viktig å være forberedt på at man kan få tilgang til informasjon som bør følges opp videre, og å ha tenkt over hvor man kan henvise deltakere om de har behov for oppfølging.

Det ble opprettet en åpen facebookgruppe for prosjektet, som også fungerer for en virtuell møteplass, for dem som har tilgang til data. Denne siden har blitt brukt til å legge ut bilder og til å gi beskjeder. Gruppa har også blitt tatt i bruk av medlemmene selv for å avtale nye aktiviteter og å legge ut lenker og relevant informasjon. Blant annet har det blitt lagt ut lenker fra FOKUS's kampanje mot vold i nære relasjoner.

En forutsetning i begge kommuner, har vært at kommunene hadde en arena hvor gruppene som ble dannet i løpet av prosjektet kunne fortsette å møtes. Gjennom biblioteket har kommuner en mulighet til å lage slike treff. Treffene gir mulighet for språkpraksis, sosiale møteplasser, og de kan også være forum hvor kommunen innhenter informasjon fra denne gruppa.

Første gangen vi møttes på biblioteket, satt vi der og snakket norsk med hverandre i tre timer. Det var bra.'

I tillegg til egne arrangementer kan kommunen utfordre frivillige lag og organisasjoner til å inkludere innvandrere i sine aktiviteter og i sitt rekrutteringsgrunnlag.

Distriktskommuner kan trenge tiltak for å utnytte det positive potensialet som ligger i et oversiktlig lokalsamfunn med tette sosiale bånd. Disse tiltakene kan for eksempel være

- *Aktiviteter og åpne møteplasser i kommunen*
- *Mentornettverk for innvandrere*
- *Samarbeid med frivillige lag og organisasjoner, eksempelvis støtte til organisasjoner som rekrutterer nye medlemmer med innvandrerbakgrunn*

Kunst som samlende aktivitet

I et tverrfaglig samarbeid med kunstneren Brynhild Bye-Tiller har kunstproduksjoner vært utgangspunktet for å skape møteplasser i kommunene.

Kunstproduksjonene og kartleggingsarbeidet har løpt parallelt og på noen punkter helt inntil hverandre, og det vært viktig å se på hvilke måter kunst og aksjonsforskning kan samarbeide på. I utstillingen i Verran satte for eksempel KUN sammen tekstplakater med blant annet kommunefakta og statistikk, som ble vist sammen med dokumentarfotografier tatt av Brynhild Bye-Tiller. Utstillingene ble i tillegg brukt som ramme og utgangspunkt for diskusjoner i møter med kommunene.

Brynhild Bye-Tillers prosjekt innebærer blant annet å utforske kunstens rolle for å belyse vår oppfattelse og meningsdannelse. Bye-Tiller arbeider med deltakelse som kunstnerisk disiplin. Begge kunstproduksjonene har blitt til gjennom et åpent utgangspunkt, samlende aktivitet og involverende prosesser. I Verran inkluderte kunstprosjektet et fotokurs, et foredrag og en omvisning i gruen i Malm. Alle deler var like viktig for å danne nye nettverk og engasjement blant deltakerne i prosjektet. Alle som ville og turde, ble invitert til å delta og til å stille seg foran et kamera, og en inkluderende gjennomføring var avgjørende for utfallet på alle nivå.

Prosjektet var en fortsettelse av Bye-Tillers profesjonelle arbeid i kunstfeltet med tittelen «Photographic Framing and Cooperations». Et arbeid som blant annet undersøker hvordan fotografiet fungerer i en flerkulturell sammenheng og hvordan samtidskunst gjennom fotografiet kan endre på vår oppfattelse og meningsdannelse, samt ulike former for deltakelse.

I Namdalseid samarbeidet Bye-Tiller med kunstnerne Vigdis Haugtrø og Guro Hustad Stugu. Det ble her gjennomført innledende møter med deltakerne, hvor man gjennom fotografi, tegning og samtaler diskuterte og utforsket hva som utgjør et hjem. Videre ble det gjennomført besøk hjemme hos åtte av kvinnene, hvor de ble fotografert og hvor samtaler mellom kunstnerne og deltakerne ble tatt opp på lydopptak.

Felles for de to kunstproduksjonene var en inkluderende arbeidsform og at fotografi ble brukt som medium. Arbeidsformen la opp til ulike former for deltakelse, og gruppen var deltakende både foran og bak kamera, i montering, vakthold, vernissage og finissage.

Fra et tverrfaglig perspektiv er det flere faktorer som gjør denne arbeidsformen interessant. For det første åpner den opp for samhandling på tvers av språk. Deltakergruppene var mangfoldige på alle måter, og det var alt fra deltakere med universitetsutdanning til

deltakere som hadde utfordringer med å lese og skrive. Noen av deltakerne snakket norsk, de fleste snakket engelsk og noen hadde problemer med å forstå og gjøre seg forstått på noe annet språk enn morsmålet. Vår påstand er at en slik kunstproduksjon er unik i det felles rommet den skaper på tvers av alle disse kommunikasjonsbarrierene. Fotografi er et velegnet kommunikasjonsmedium, som tillot alle å delta, både foran og bak kamera. Fotografiene er også særlig godt egnet til å bokstavelig talt synliggjøre deltakerne i prosjektet. Dette gjelder alt fra store pleksiglassbilder i vinduene på kommunehuset i Namdalseid til små og store bilder utstilt i trekkspillklubbens cafelokaler i Verran. Bildene har også vært brukt i avisoppslag om prosjektet, og vi tok med oss noen av dem og presenterte dem på Framsnakk-konferansen i Steinkjer 8.mars 2013.

De samlende aktivitetene er også et viktig stikkord. Gjennom at gruppene har deltatt aktivt i hele prosessen, både i produksjonen, åpninger og gruveomvisninger, har gjort at deltakerne har blitt kjent med hverandre og fått mulighet til å danne nettverk seg imellom. Det har også vært viktig at aktivitetene har vært lagt opp slik at deltakerne har fått bruke sine egne ressurser, og at de har fått rom til selv å ta initiativ og være med å forme innholdet i prosjektet.

Noen faktorer som gjorde prosjektaktivitetene vellykket sett i et integreringsperspektiv var at

- *Å jobbe med visuelle uttrykk muliggjør kommunikasjon på tvers av språkbarrierer*
- *Aktivitetene hadde høy grad av deltakermedvirkning*
- *Kunstprosjektet innebar flere ulike fellesaktiviteter, noe som ga deltakerne tid og mulighet til å bli godt kjent med hverandre.*

Fokusgrupper og medvirkning

I Verran samlet vi en fokusgruppe av innvandrerkvinner. Gruppen på i alt ti stykker besto av flyktninger og familiegjennforente kvinner med bakgrunn fra Eritrea, Polen, Kina og Thailand. Samtalene med kvinnene foregikk på norsk og engelsk. For å sikre at vi fikk med oss alle, begynte vi samtalen med kvinnene med å tegne tankekart, etter samme metode som ble brukt i Fafo-rapporten 'En fot innenfor'. Kvinnene ble bedt om å tegne en sirkel som representerte dem selv. Deretter skulle de tegne sirkler som representerte hva som er viktig i livet deres, og markere med henholdsvis blått og rødt hva som er på plass og ikke i deres eget liv. Disse tankekartene ble så summert opp og inndelt i temaer som vi diskuterte videre i fokusgruppen. Temaene var blant annet informasjon, nettverk, språk, transport og aktiviteter. Disse temaene diskuterte vi med tanke på hva deltakerne selv, gruppa, kommunen og frivillige organisasjoner kan gjøre for at Verran skal være et bra sted å bo for innvandrere. Vi opplevde gruppa som svært konstruktiv og de hadde mange innspill til hva som kan gjøres på ulike nivåer. Kommunen ga uttrykk for at innspillene var viktige og nyttige for kommunens videre arbeid. En oversikt over noen av temaene fra gruppediskusjonen er lagt ved bakerst i rapporten.

Slike grupper kan være gode forum for kommunen til å innhente informasjon og for å sikre medvirkning, enten det er i planarbeidet eller i tjenesteproduksjon. Med ulike morsmål og varierende norskerfardigheter, er det viktig å tenke gjennom hvordan man får best mulig kommunikasjon. Vår erfaring er at det fungerer godt å møtes i grupper, både fordi landsmenn med bedre norskerfardigheter kan oversette for andre og fordi det blir et samtaleklima hvor det er aksept og forståelse for at det kan være ulike språknivå.

Kommunene skal legge til rette for medvirkning i plan og tjenester for alle grupper i samfunnet. Når det gjelder innbyggere med innvandrerbakgrunn er det noen punkter det kan være nyttig å tenke over:

- *Språk- hvordan kan man sikre god kommunikasjon på tvers av språkbarrierer? Kan man bruke tolk, eventuelt snakke sammen i grupper? Finnes det tilgjengelige metoder eller veiledere for å snakke om temaet med en mangfoldig gruppe?*
- *Hvordan mobilisere og nå ut i tilfeller der man ønsker å nå innvandrere spesielt? Voksenopplæringen er et godt utgangspunkt for å møte innvandrere, men andre grupper som familiegjennforente kvinner og arbeidsinnvandrere må man ofte bruke andre kanaler for å nå.*

Avslutningsvis kan vi konstatere at det har vært to ulike prosesser i to nabokommuner i distriktet. Felles er at både Namdalseid og Verran har innbyggere som har dårlig tilgang på informasjon og som kommunen i sin tur vet lite om. Felles er også spennende arbeidsprosesser og gode tilbakemeldinger fra deltakerne. Vi mener prosjektet har gitt både kvinner med og uten innvandrerbakgrunn, deltakerkommunene og tjenesteapparatet mulighet til å se en viktig befolkningsgruppe i et nytt lys. Ved å bryte ned denne typen barrierer, åpner man også øynene for ressursene som finnes i alle typer grupper. Vi håper funnene våre også kan komme til nytte i andre kommuner.

Referanser

Søholt, S, Aasland, Aa, Onsager, K og Vestby, G: «Derfor blir vi her»- innvandrere i Distrikts-Norge. NIBR-rapport 2012:5

Nadim, Marjan og Tveit, M: En fot innenfor? Integrering og samfunnsdeltakelse blant kvinner som har innvandret til Norge gjennom ekteskap med en norsk mann. Fafo-rapport 2009:19

Vedlegg

Tema fra fokusgruppediskusjoner med innvandrerkvinner i Verran:

Hva er bra i Verran?	Hva kan bli bedre i Verran?
At det er språkopplæring Fin natur, mulighet for å plukke bær og sopp, fiske God familie Venner	Arbeid Språkpraksis Nettverk Aktiviteter Transport

Aktiviteter. Hva kan gjøres?

	Gjøre selv	I gruppe	Kommunen	Frivillige organisasjoner
Transport	Spørre eventuelle norske venner om hjelp	Organisere seg og bestille drosje sammen	Bedre info/hjelp til bestilling?	Hjelp til bestilling?
Trening	Gå tur, trene hjemme	Låne lokale og organisere noe sammen	Lokale- evt midler til instruktør evt utstyr?	Idrettslag- mulig samarbeid- inviteres inn til eksisterende ordninger? Felles aktivitetskalender?
Møteplass	Bruke facebookgruppa immigrantwomen til å utveksle beskjer	Møtes og snakke norsk sammen	Grupper på biblioteket	Røde kors- egne kvinnekvelder? Frivillighetssentral?
Kirke	Ta kontakt med kirken	Fortelle hverandre om når presten kommer til bygda	Info- kalender?	
Møte norske familier	Delta på arrangementer i kommunen og foreldremøter		Mentorprosjekt	Røde kors- flyktningguide
Praktisere språk		Grupper på bibiloteket	Grupper på biblioteket	
Informasjon	Lese på nettet, lese aviser		Samle informasjon- bruke nynorge.no, koordinere aktivitetskalender	Informere om sine aktiviteter på voksenopplæringa, rekruttere medlemmer med utenlandsk bakgrunn. Mulig å søke prosjektmidler om dette

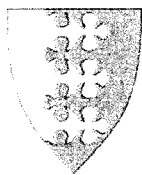
KUN

Senter for kunnskap og likestilling
N-8286 Nordfold

Kunnskapsparken
Jakob Weidemannsgate 9
N-7713 Steinkjer

Telefon 75 77 90 50
Faks 75 77 90 70

post@kun.nl.no

Senter for kunnskap
og likestilling

www.kun.nl.no